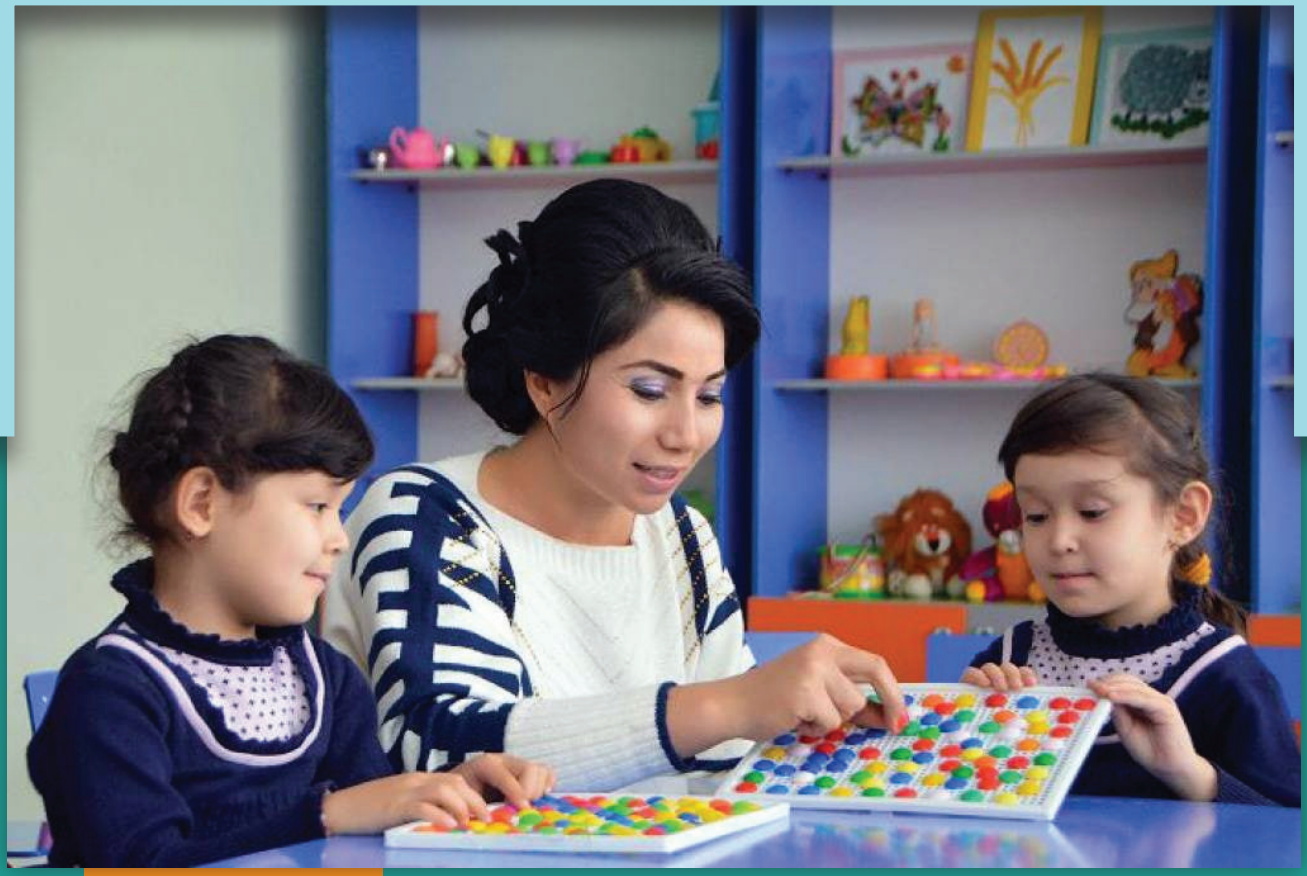
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(2)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 244 sahifa,
9-noyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi,
Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDİTORİAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Fortepiano ijroçiligida nota öqiş va musiqiy savodxonlikni rivojlantiriş 10
Burxonova Gulrux Umrzakovna

Autizm spektri buzilişi bölgan bolalarni korreksion-pedagogik qöllab-quvvatlaş: individual ehtiyojlar va amaliy yeçimlar 15
Nazokat Abidova Kutbiddinovna

Ixtisoslik fanlarini öqitişda işlab çiqariş va ta'lim integratsiyasini taşkil etişning nazariy asoslari 20
Kurbanov Aziz Teshavoyeviç

Jazoni ötab qaytgan onalar reintegratsiyasida onalik identifikatsiyasi va ota-ona–farzand munosabatlarini tiklaşning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari 25
Samatova Dilrabo Yusufovna

Nutqiy va nutqiy bölmagan tovuşlarni idrok etişni rivojlantiruvçi öyin texnologiyalari 30
I. S. Xamrayeva, Nuriddinova Muxayyo Işxodjayevna

Umumiy örta va professional ta'lim tizimida ösmirlar deviant xulq-atvorining profilaktikasida psixolog va pedagoglar hamkorligi 35
Sulaymanova Dildora Kodirovna, Hamidova Volida Utkirjon qizi, Nigora Axmedova

Bölajak öqituvçilarning kasbiy mahoratini rivojlantirişda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalaniş 40
Xolbayeva Dildora Azizovna

Katta maktabgaça yoşdagi bolalar nutqini rivojlantirişda xorijiy tajriba asosida mnemonik jadvallardan foydalaniş samaradorligi 46
Abdulazizova Kamolaxon Abdurazzoq qizi

Innovatsion yondaşuv asosida bölajak öqituvçilarning huquqiy madaniyatini rivojlantiriş 51
Muxamadiyev Dilşod Aslitdinoviç

Dialektal frazemalarning uslubiy böyoqdorligi va ekspressiv-baholaş xususiyatlarining qiyosiy-statistik tahlili 55
Norqobilova Zarifa Axatullayevna

Гендерная специфика опосредующей роли интернет-зависимости во взаимосвязи сравнения внешности и самооценки у студентов 59
Багдасарова Д. Л.

Globallaşuv şaroitida ijtimoiy himoya terminologiyasining transformatsiyasi va uni milliy termin şaklida takomillaştiriş muammolari 63
Elmirzayeva Maftuna Dösmurod qizi

Taom va ovqatlaniş leksikasining lingvomadaniy xususiyatlari (ingliz va özbek tillarida) 68
Qöyliyeva Guliza Alişer qizi

Okkazional frazeologik birliklarning qiyosiy tahlili ingliz va özbek tillarida 73
Fayzullayeva Malika Jamshid qizi

Pedagogik muloqot uslublarining maktabgaça yoşdagi bolalar biliş jarayonlariga ta'siri 78
Qodirova Malikaxon Kaxramonovna

Pedagogik oliy ta'limda xotin-qizlarning intellektual va kasbiy salohiyatini rivojlantirişda mentorlik texnologiyalarining imkoniyatlari 83
Yakubova Dinora Isakovna

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining ona tili ta'limini loyihalaş könikmasi: mazmuni va tarkibiy qismlari 89
Malikova Dilrabo Ravshan qizi

Oilaviy zöravonlikning ijtimoiy sabablari va psixologik oqibatlari 95
Dumarova Gulfira Kozimbekovna

Çiziqli tenglamalar sistemasini öqitişda fanlararo integratsiyaning didaktik imkoniyatlari 99
Bozorova O'g'iloy Hikmat qizi, Husanova Diyora Otabek qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Psixik kamol topişi vaqtinça töxtab qolgan bolalarga xos bölgan xususiyatlar va ular bilan korreksion işlar 104
Berdiyeva Lobar Norkabulovna

8-sinf biologiya darslarida "Ixtisoslaşgan hujayralar va özak hujayralar" mavzusini öqitişning ilmiy-metodik asoslari
Rahmanova Nargiza Turgunovna

Ingliz va özbek tillarida nominativ-ekspressiv frazeologizmlarning lingvo-kulturologik tadqiqi va ularni STEM ta'limi bilan integratsiyalaş imkoniyatlari 110
Bahromov Javoxir Rustam öğli

Musiqiy ta'lim yönalişi talabalarini öqitişda an'anaviy ijroçilik san'ati namunalarining örni 114
Dilşodjon Toşaliyev

Geografiya fanining zamonaviy öquv-metodik majmuasini takomillaştirişda xorijiy tajribalarning örni 117
Ismatov J. A.

Bölajak pedagoglarni öquvçilarda soğlom turmuş tarzini şakllantirişga örgatiş metodikasini takomillaştiriş... 123
Isokova Sevara Abdumannonovna

Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarda tabiatni anglaş könikmalarini rivojlantirişning psixologik-pedagogik şartlari 129
Karimova Sevara Şaxriddin qizi

Ösmirlarning özini anglash va özini boshqarish könikmalarini rivojlantirishda öqituvchining kasbiy refleksiyasi 134
Qambarali Baxramoviç Djörayev

Bölajak öqituvçilarda emotsional intellekt va kasbiy refleksiyani şakllantirişda narrativ texnologiyalarning örni 139
Sadiyeva Şaxnoza Xusanovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ijtimoiy kollaboratsiyani yölga qöyishdagi xalqaro tajribalar (ota-ona va MTT hamkorligi misolida) 145
Tojimirzayeva Buzulayxo Maxammad qizi

Didaktik drama vositasida bölajak öqituvçilarda kasbiy refleksiya va pedagogik taktni şakllantiriş 149
Xolbayeva Dildora Azizovna

Ta'limda robototexnika va sun'iy intellektni joriy etişning pedagogik imkoniyatlari 155
Mahmudov Ilxom Baxrom öğli

Nostandart masalalarni trigonometrik usullar yordamida yeçiş 162
Mambetkarimov Bayniyaz Meyrmanoviç, Saparova Aynura Arslanbay qizi

Oila va ta'lim muassasasi hamkorligida talaba qizlarni mustaqil hayotga va oilaviy munosabatlarga tayyorlaş mexanizmlari 168
Vaxabova Nasiba Abdulxamidovna

Maktabgaça yoşdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirişda raqamli texnologiyalardan foydalaniş 172
Hasanova Sitora Otabekovna

Teacher-Guided Artificial Intelligence for Diagnosing and Correcting Students' Mathematical Errors in Grades 5–9 177
Gasimov Emil Emin

Integratıv yondaşuv asosıda texnologıya fanını öqıtış metodık ta'mınotını takomıllaştırışnıng dıdaktık asosları 183
Andaqulova Farzona Xayrulla qizi

Team Point System and Student Engagement 189
Dilbar Khasanova

Tarbiyaçilar faoliyatidagi kasbiy çeklovlarni yengiş va ularning mahoratini oşiriş metodikasi 194
Umarova Sarvinoz Akbarovna

"Ilk qadam" dasturining kognitiv rivojlaniş sohasi böyiça natijalarini baholaş vositalarini işlab çiqiş va sinovdan ötkaziş 197
S. K. Mamadaliyeva

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Oilaviy munosabatlarning ösmirlarda özini baholaş va şaxsiy mustaqillik şakllanişiga ta'siri 200
L. E. Izaitullayeva, Mamedov Jahongir Azerovich

Профессионально ориентированное обучение русскому языку студентов-экономистов в вузах Узбекистана 207
Киличева Феруза Бешимовна

Sport turizmi faoliyatida motivatsiya, ijtimoiy faollik va kasbiy refleksiyani rivojlantiriş yöllari 212
Dustov Jonibek Amriddinoviç

Sun'iy intellekt orqali talabalarda tanqidiy fikrlaşni rivojlantirişning pedagogik imkoniyatlari 217
Sodiqova Dilfuza Ropijonovna

Bölajak pedagoglarda zöravonliksiz muloqot könikmalarini rivojlantirişning pedagogik mexanizmlari 221
Sultanova Nilufar Raxmatullayevna

Методологические основы госпитальной педагогики как направления современной педагогической науки 227
Хакимова Гульшода Абдусаламовна, Чолокова Камилла Алексеевна

Maktabgaça ta'lim tizimida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanişning pedagogik imkoniyatlari 233
Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Aliyeva Marjona Yusuf qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalar ta'lim-tarbiyasini taşkil etişda kompleks faoliyatlarda tarbiyalaş tizimiga qöyilgan zamonaviy talablar 239
Nazarkulova Laylo Saidjon qizi

GEOGRAFIYA FANINING ZAMONAVIY ÖQUV-METODIK MAJMUASINI TAKOMILLAŞTIRIŞDA XORIJIY TAJRIBALARNING ÖRNI

Ismatov J. A.
Qoraqalpoq davlat universiteti mustaqil izlanuvçisi
IIV ixtisoslaştirilgan maktab-internati
geografiya fani öqituvçisi, geografiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
E-mail: jahongirismatov77@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada geografiya fanining zamonaviy öquv-metodik majmuasini takomillaştiriş imkoniyatlari xorijiy ilmiy-metodik manbalar asosida örganiladi. Konseptual geografiya ta'limi, tadqiqotga asoslangan öqitiş, fazoviy savollar, GIS va raqamli resurslardan foydalaniş tajribalari qiyoslanadi. Darslik, atlas, maşq daftari, raqamli material va öqituvçi qöllanmasini yagona ta'lim natijasiga yönaltiruvçi integrativ-adaptiv model taklif etiladi. Modelning olti komponenti, ularni muvofiqlaştiriş yöllari va maktab amaliyotida qöllaş şartlari yoritiladi.

Kalit sözlar: geografiya ta'limi, öquv-metodik majmua, xorijiy tajriba, GIS, integrativ-adaptiv model, konseptual-mazmuniy blok, tadqiqot-faoliyat bloki, raqamli-media blok.

Abstract: This article examines approaçes to improving geography teaçing and learning packages through a comparative review of international researç. It considers conceptual geography education, enquiry-based learning, spatial questions, GIS and digital resources. An integrative-adaptive model is proposed to align textbooks, atlases, workbooks, digital materials and teaçer guidance with şared learning outcomes. Six model components and conditions for implementation are discussed.

Key words: geography education, teaçing and learning resource package, international experience, Geographic Information Systems (GIS), integrative-adaptive model, conceptual and content block, inquiry-based activity block, digital media block.

Аннотация: В статье на основе зарубежных научно-методических источников рассматриваются возможности совершенствования учебно-методического комплекса по географии. Сопоставлены концептуальный подход, обучение через исследование, пространственные задания и применение ГИС. Предложена интегративно-адаптивная модель, объединяющая учебник, атлас, рабочую тетрадь, цифровые материалы и методическое пособие учителя. Описаны шесть компонентов модели и условия её применения.

Ключевые слова: географическое образование, учебно-методический комплекс, зарубежный опыт, геоинформационные системы (ГИС), интегративно-адаптивная модель, концептуально-содержательный блок, исследовательско-деятельностный блок, цифровой медиаблок.

KIRIŞ

Zamonaviy geografiya ta'limida öquvçilarning geografik bilimlarni özlaştirişi bilan bir qatorda, ularni amaliy vaziyatlarda qöllaş, geografik axborot manbalarini tahlil qiliş, hududiy jarayonlar örtasidagi sabab-oqibat bog'lanişlarini aniqlaş hamda ilmiy asoslangan xulosalar çiqariş könikmalarini rivojlantiriş muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur vazifalarni amalga oşiriş geografiya fanining öquv-metodik ta'minotiga qöyiladigan talablarni takomillaştirişni taqozo etadi. Xususan, darslik, atlas, maşq daftari, raqamli ta'lim resurslari va öqituvçi uçun metodik qöllanmalarning mazmunan özaro muvofiqligi hamda ularning yagona didaktik maqsadga yönaltirilişi ta'lim jarayonining izçilligini ta'minlovçi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Geografiya fanining öziga xos xususiyatlari öquv materiallarini turli axborot manbalari asosida örganişni talab etadi. Geografik obyekt va hodisalarning hududiy joylaşuvi, tarqaliş qonuniyatlari, rivojlaniş dinamikasi hamda özaro aloqadorligini tuşuntirişda kartografik, statistik va boşqa turdagi ma'lumotlardan kompleks foydalaniş zarur. Biroq öquv-metodik majmua tarkibidagi vositalarning mavjudligi ularning didaktik jihatdan özaro muvofiqlaşganligini anglatmaydi.

Darslik mazmuni, kartografik materiallar, amaliy topşiriqlar va baholaş vositalari örtasidagi funksional bog‘liqlik yetarli darajada ta’minlanmagan hollarda öquvçilarning geografik axborotni mustaqil tahlil qiliş hamda turli manbalardan olingan bilimlarni umumlaştiriş imkoniyatlari çeklanadi. şu nuqtayi nazardan, öquv-metodik majmuani alohida ta’lim vositalari yig‘indisi sifatida emas, balki özaro bog‘liq tarkibiy qismlardan taşkil topgan yaxlit didaktik tizim sifatida takomillaştiriş maqsadga muvofiqdir.

Geografiya ta’limini rivojlantirişga doir xorijiy ilmiy-metodik yondaşuvlarda geografik tuşunçalarni izçil şakllantiriş, tadqiqotga asoslangan öqitişni taşkil etiş, fazoviy tafakkurni rivojlantiriş hamda geografik axborot tizimlari va raqamli resurslardan maqsadli foydalaniş masalalariga alohida e’tibor qaratiladi.

Uşbu yondaşuvlarni qiyosiy örganiş geografiya fanining öquv-metodik majmuasini takomillaştiriş uçun ilmiy-metodik asoslarni aniqlaş imkonini beradi. Bunda xorijiy tajribalarni bevosita tatbiq etişdan köra, ularning didaktik jihatdan asoslangan tamoyillarini milliy öquv dasturi talablari, umumta’lim maktablarining moddiy-texnik imkoniyatlari, mavjud öquv resurslari hamda öquvçilarning tayyorgarlik darajasiga muvofiq moslaştiriş muhim hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi xorijiy ilmiy-metodik tajribalarni qiyosiy tahlil qiliş asosida umumta’lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy öquv-metodik majmuasini takomillaştirişga qaratilgan integrativ-adaptiv modelni ilmiy-metodik jihatdan asoslaşdan iborat. Tadqiqot doirasida öquv-metodik majmuaning asosiy tarkibiy qismlari örtasidagi mazmuniy va funksional bog‘liqlikni ta’minlaş, ularni geografik ta’lim natijalariga muvofiqlaştiriş hamda turli ta’lim şaroitlariga moslaştiriş imkoniyatlarini aniqlaşga e’tibor qaratiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

D. Lambert va J. Morgan [5] geografiyani faktlar ketma-ketligi emas, balki joy, makon, miqyos va özaro bog‘liqlik singari tuşunçalar yordamida öqitişni asoslaydi. Bunday yondaşuvda darslik boblari bir-biridan uzilib qolmaydi. Avval örganilgan tuşunça keyingi mavzuda yangi hudud misolida qöllanadi.

C. Brooks, G. Butt va M. Fargher tahriridagi ilmiy töplam [1] ham geografik fikrlaşni rivojlantirişda tuşunçalar va dalillarga tayangan izohning ahamiyatini oçib beradi. Uşbu qaraşlardan majmuaning mazmuniy izçilligini belgilaşda foydalaniş mumkin. Bunda muhim jihat şuki, mavzular örtasidagi bog‘laniş faqat darslikdagi havola bilan tugamaydi. Atlas, maşq daftari va baholaş topşiriqlari ham ayni tuşunçani turli vaziyatlarda işlatişga undaşi kerak.

M. Roberts [7] tadqiqotga asoslangan geografiya ta’limida öquvçining savol berişi, manbani tanlaşi, dalilni tekşirişi va xulosa çiqarişiga alohida e’tibor qaratadi. Demak, iş daftaridagi maşq darslik matnining oddiy takrori bölmasligi kerak. Masalan, “Nega ayrim hududlarda aholi ziç?” degan savolni yeçişda öquvçi tabiiy şaroit, transport va xöjalik xaritalarini birgalikda tahlil qiladi. Bunda atlas ma’lumot manbai, iş daftari esa izlaniş bosqiçlarini tartibga soluvçi vositaga aylanadi. Bunday tartibda öquvçi tayyor javobni topiş bilangina çeklanmaydi. U ma’lumot qayerdan olinganini körsatadi, uning yetarliligini baholaydi va öz xulosasini qayta körib çiqadi.

I. Jo va S. W. Bednarz [3] geografiya darsliklaridagi savollarni fazoviy tuşunçalar, tasvirlaş vositalari hamda fikrlaş jarayonlari nuqtayi nazaridan baholagan. Tadqiqot topşiriqning şakli öquvçidan qanday aqliy amal talab qilinişini belgilaşini körsatadi. Obyektni xaritadan topiş boşlang‘iç könikma bölsa, ikki xaritani qiyoslaş, tarqaliş qonuniyatini izohlaş va yangi sxema tuziş murakkabroq faoliyatdir.

National Researç Council [6] fazoviy tafakkurni rivojlantirişda GISning imkoniyatlarini nazariy jihatdan keng yoritadi. Har ikkala manba xarita bilan işlaş topşiriqlarini bosqiçma-bosqiç quriş uçun asos böla oladi.

J. J. Kerski, A. Demirci va A. J. Milson [4] turli mamlakatlar maktablarida GISdan foydalaniş holatini qiyoslab, texnik ta’minot bilan birga öqituvçi tayyorgarligi va öquv dasturiga moslik muhimligini körsatgan.

T. T. Favier va J. A. van der Sçee [2] esa GIS asosidagi geografik izlanişda vazifalarni izçil taşkil etiş, öquvçiga zarur yordam beriş va natijani muhokama qiliş masalalarini örgangan.

UNESCOning 2023-yilgi global hisoboti [8] raqamli ta’limning imkoniyatlari bilan birga çeklovlarini ham muhokama qiladi. Texnologiyaga kiriş imkoniyati barça maktablarda teng emas. şu sababli elektron topşiriqqa bosma muqobil tayyorlaş, ma’lumotning işonçliligini tekşiriş va öqituvçiga metodik körsatma beriş muhim.

Körib çiqilgan sakkiz manba mazmun, faoliyat, fazoviy tafakkur, texnologiya va baholaşni bir tizimda loyihalaş zaruratini körsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida xorijiy manbalarda keltirilgan geografik tuşunçalar, tadqiqotga asoslangan ta’lim, fazoviy savollar va GISdan foydalaniş haqidagi fikrlar tahlil qilindi. Mazkur jarayonda dastlab manbalardagi geografik fikrlaşni rivojlantiriş, savol bilan işlaş, kartografik dalilni talqin qiliş va texnologiyani öquv maqsadiga böysundiriş singari umumiy yondaşuvlar ajratilib, söngra mazkur yondaşuvlar maktab geografiyasi uçun zarur vositalar bilan bog‘landi. Natijada darslik, atlas, maşq daftari, raqamli resurs, baholaş va öqituvçi qöllanmasi örtasidagi aloqalarni körsatadigan model işlab çiqildi.

Geografiya fanining öquv-metodik majmuasini takomillaştirişda, avvalo, uning tarkibiy qismlari örtasidagi mazmuniy va metodik muvofiqlikni ta'minlaş zarur. Amaldagi öquv materiallarida urbanizatsiya sabablari darslikda yoritilişi, aholi zičligining hududiy tafovutlari atlasda aks ettirilişi, maşq daftaridagi topşiriqlar esa asosan atamalarni eslab qolişga yönaltirilişi mumkin. Bunday holatda manbalarning har biri alohida didaktik vazifani bajarsa-da, ularni yagona geografik muammoni örganişga xizmat qildiriş imkoniyati yetarliça namoyon bölmaydi.

Xuddi şuningdek, dars jarayonida kartografik ma'lumotlar qiyosiy tahlil qilinib, yakuniy baholaşda faqat nazariy bilimlar tekşirilsa, öquv maqsadi va baholaş mezonlari örtasida nomuvofiqlik yuzaga keladi. Bizningça, majmuani loyihalaşda materiallarning mavzu jihatidan mosligi bilan çeklanmasdan, har bir vositaning öquvçi bajaradigan amaliy faoliyatdagi örni va kutiladigan natijaga qöşadigan hissasi ham oldindan belgilanişi lozim.

Xorijiy tadqiqotlarda ilgari surilgan yondaşuvlar va ularni geografiya öquv-metodik majmuasida qöllaş imkoniyatlari 1-jadvalda qiyosiy umumlaştirildi.

1-jadval: **Geografiya öquv-metodik majmuasini takomillaştirişga doir xorijiy yondaşuvlar**

Yondaşuv	Metodik mazmuni	Majmuada qöllaş usuli
Konseptual ta'lim	Tuşunçalarni izçil rivojlantiriş	Har bir bobda yetakçi tuşunça va muammoli savol
Tadqiqotga asoslangan ta'lim	Muammoli savol asosida dalillarni tahlil qiliş	Darslik, atlas va maşq daftarida yagona izlaniş
Fazoviy tafakkur	Xarita bilan işlaş amallarini murakkablaştiriş	Xaritani öqişdan mustaqil tahlil va tasvirlaşgaça bölgan faoliyat
GIS va raqamli resurs	Texnologiyani vazifaga böysundiriş	Qatlamlarni soliştiriş va bosma muqobil

Örganilgan ilmiy-metodik manbalarni qiyoslaş asosida öquv-metodik majmuaning integrativ-adaptiv modeli taklif etildi. Mazkur modelda integrativlik darslik, atlas, maşq daftari, raqamli materiallar va metodik qöllanmaning umumiy öquv natijasiga yönaltirilişini anglatadi. Adaptivlik esa şu natijaga maktablarning moddiy-texnik şaroiti va öquvçilarning tayyorgarlik darajasidan kelib çiqib, turli vositalar orqali erişişni nazarda tutadi.

Masalan, raqamli GIS platformasida bajariladigan ayrim hududiy taqqoslaş amallarini zarur hollarda bosma xaritalar va şaffof qoplamalar asosida taşkil etiş mumkin. Bunda öquv topşirig'ining geografik mazmuni hamda baholaş talablari özgarişsiz qoladi. Modelning majburiy yadrosi öquv dasturida belgilangan natijalar, tayanç tuşunçalar va zarur kartografik materiallarni; variativ qatlami tadqiqot, loyiha, dala kuzatuvi, mahalliy statistik ma'lumotlar va raqamli topşiriqlarni; metodik boşqaruv qatlami esa diagnostika, tabaqalaştirilgan yordam, baholaş mezonlari va qayta aloqani qamrab oladi.

Modelning konseptual-mazmuniy komponenti geografik tuşunçalarning mavzulararo izçilligini ta'minlaşga qaratilgan. Jumladan, aholi geografiyasini örganişda şaharlarning joylaşuvi bilan bir qatorda markaz va çekka hududlar, migratsiya, transport tarmoqlari hamda hududiy tafovutlar örtasidagi munosabatlarni tahlil qiliş muhimdir. Bunda darslik nazariy tuşunçalarni oçib beradi, atlas ularning hududiy ifodasini aniqlaştiradi, maşq daftaridagi topşiriqlar esa mazkur manbalarga tayanib mustaqil xulosa çiqarişga yönaltiriladi.

Tadqiqot-faoliyat komponentida esa öquvçi oldiga tayyor javobni qayta bayon qilişdan köra, bir neçta geografik dalilni qiyoslaşni talab etadigan savollar qöyiladi. Masalan, şaharlarning kengayiş sur'atidagi farqlarni tuşuntirişda migratsiya, transport, sanoat va tabiiy şaroit körsatkiçlarini özaro bog'liq holda körib çiqiş maqsadga muvofiq. Öquvçi dastlab taxminni ilgari suradi, tegişli ma'lumotlarni tanlaydi, ularni tahlil qiladi va dalillangan xulosa şakllantiradi. Roberts [7], şuningdek, Favier va van der Sçee [2] tadqiqotlarida yoritilgan izlanişga asoslangan yondaşuvlar bunday faoliyatni metodik jihatdan taşkil etişda muhim nazariy asos bölib xizmat qiladi.

Kartografik-geofazoviy komponent xaritadan foydalaniş könikmalarini oddiy aniqlaş amallaridan mustaqil tahlil va tasvirlaş faoliyatigaça izçil rivojlantirişni nazarda tutadi. şu jihatdan geografik obyektni topiş va uning joylaşuvini tavsiflaş boşlang'iç bosqiç bölsa, hududiy tarqalişni qiyoslaş, sababiy bog'lanişlarni izohlaş hamda kartografik sxema yaratiş murakkabroq öquv natijalarini ifodalaydi.

Yozuvsiz xaritalardan foydalanişda ham faqat geografik nomlarni belgilaş bilan çeklanmay, oqim yönalişlari, hududiy çegaralar, özgariş dinamikasi va şartli belgilarni asosli tanlaşga oid vazifalarni kiritiş mumkin. Jo va Bednarz [3] hamda National Researç Council [6] tadqiqotlarida ilgari surilgan fazoviy tafakkur yondaşuvi bunday ketma-ketlikning nazariy asosini taşkil etadi. Bosma atlaslar asosida ikki xaritani bir xil hududiy miqyosda qiyoslaş va aniqlangan tafovutlarga yozma izoh beriş ham uşbu komponent vazifalariga mos keladi.

Raqamli-media komponent elektron atlas, GIS, virtual globus va oçiq ma'lumotlar bazalaridan aniq didaktik maqsad asosida foydalanişni közda tutadi. Bunday resurslarni tanlaşda ularning tasviriy imkoniyatlaridan taşqari öquvçining qaysi geografik amalni bajarişi ham e'tiborga olinişi kerak. Masalan, turli davrlarga

oid kartografik qatlamlarni qiyoslaş orqali hududiy özgariş kuzatilgan joylarni aniqlaş va ularning sabablarini izohlaş raqamli vositaning tahliliy salohiyatini yuzaga çiqaradi. şu bilan birga, foydalanilayotgan ma'lumotlarning manbasi, yangilaniş davri va qöllaniş çeklovlari aniqlaştirilişi lozim. Raqamli infratuzilma yetarli bölmagan şaroitlar uçun bosma muqobillarning mavjudligi majmuaning amaliy moslaşuvçanligini oşiradi. Uşbu yondaşuv Kerski va hammualliflar [4], Favier va van der Sçee [2] hamda UNESCO [8] manbalarida yoritilgan metodik va taşkiliy omillar bilan uyg'unlaşadi.

Diagnostik-baholaş komponenti öquv maqsadi, dars davomida bajarilgan faoliyat va natijani aniqlaş mezonlari örtasidagi izçillikni ta'minlaydi. Agar öquvçilar maşg'ulotda kartografik ma'lumotlarni qiyoslaş va hududiy jarayonlarni izohlaş bilan şug'ullangan bölsa, baholaş topşiriqlari ham mazkur könikmalarning namoyon bölişiga imkon berişi zarur.

Bunda faktik aniqlik bilan birga manbani tög'ri tanlaş, dalillarni özaro bog'laş, sabablarni asoslaş va xulosani mantiqan ifodalaş kabi körsatkiçlardan foydalaniş mumkin. Dastlabki diagnostika öquvçilarning tayyorgarlik darajasini aniqlaşga, joriy baholaş yuzaga kelayotgan qiyinçiliklarni kuzatişga, yakuniy baholaş esa egallangan bilimlarni yangi geografik vaziyatga tatbiq etiş darajasini aniqlaşga xizmat qiladi. Mezonlarning oldindan ma'lum qilinişi öquvçilarning öz faoliyatini mustaqil nazorat qilişiga ham yordam beradi.

Metodik qöllab-quvvatlaş komponentida öqituvçi uçun möljallangan materiallarning amaliy yönaltirilganligi ustuvor ahamiyatga ega. Öqituvçi qöllanmasida darsning taxminiy bosqiçlari bilan bir qatorda öquvçilarda uçraşi mumkin bölgan xatolar, turli vaqt va texnik şaroitlarga mos maşg'ulot variantlari, qöşimça izohlar, muqobil manbalar hamda baholaş namunalari keltirilişi maqsadga muvofiq.

Masalan, aholi sonining ösişini iqtisodiy rivojlanişning bevosita va yagona belgisi sifatida talqin qiliş ehtimolini kamaytiriş uçun uy-joy ta'minoti, transport yuklamasi va ekologik holatga oid ma'lumotlarni ham tahlilga jalb etiş tavsiya qilinadi. şuningdek, ikki xaritadagi bir xil rang turli miqdoriy oraliqlarni ifodalaşi mumkinligi yoki statistik bog'liqlikning özi sababiy munosabatni isbotlamasligi haqidagi metodik eslatmalar öqituvçining tahliliy topşiriqlarni boşqarişiga kömaklaşadi (2-jadval).

2-jadval: **Integrativ-adaptiv model komponentlari, ularning vazifalari va kutiladigan öquv natijalari**

Komponent	Asosiy metodik vazifasi	Kutiladigan öquv mahsuli
Konseptual-mazmuniy	Yetakçi tuşunça va hududiy savol	Izohli tuşunça xaritasi
Tadqiqot-faoliyat	Faraz, manba, tahlil, xulosa	Dalillar jadvali va tavsiya
Kartografik-geofazoviy	Xaritani öqiş, qiyoslaş, yaratiş	Izohlangan xarita yoki sxema
Raqamli-media	Ma'lumotni tekşiriş va qatlamlarni soliştiriş	Raqamli yoki bosma tahlil
Diagnostik-baholaş	Jarayon va natijani mezon bilan baholaş	Rubrika va qayta aloqa
Metodik qöllab-quvvatlaş	Öqituvçi uçun variant va yordam	Darsni moslaştiriş rejasi

TAHLIL VA NATIJALAR

Taklif etilgan modelning amaliy qöllanişini urbanizatsiya va ekologik holat örtasidagi munosabatlarni örganişga möljallangan dars ssenariysi orqali izohlaş mumkin. Mazkur maşg'ulotda aholi sonining ösişi bilan şahar rivojlanişi örtasidagi bog'liqlik muammoli savol sifatida qöyiladi. Öquvçilarga ikki davr böyiça aholi soni, yaşil hududlar maydoni, transport oqimi va havo sifati körsatkiçlari taqdim etiladi. Uşbu ma'lumotlarni qiyoslaş asosida ular hududiy özgarişlarni xaritada belgilaydi, körsatkiçlar örtasidagi ehtimoliy munosabatlarni muhokama qiladi hamda dalillangan xulosa tayyorlaydi.

Maşq daftarida faraz, dalil, izoh va xulosani izçil qayd etişga möljallangan jadvaldan foydalaniladi. Raqamli xarita mavjud bölganda qatlamlarni qiyoslaş, bunday imkoniyat bölmaganda esa bosma xarita va statistik materiallarni soliştiriş nazarda tutiladi. Yakuniy öquv mahsuli sifatida şahar boşqaruvi uçun qisqa tavsiyalar işlab çiqilişi mumkin. Baholaşda foydalanilgan ma'lumotlarning işonçliligi, hududiy tahlilning asoslanganligi va takliflarning mantiqiyligi e'tiborga olinadi. Uşbu ssenariy modelning ehtimoliy qöllanişini körsatadi va tajriba-sinov natijasi sifatida talqin etilmaydi.

Modelni amaliyotga joriy etişda bosqiçma-bosqiç loyihalaş va qayta körib çiqiş tamoyiliga amal qiliş maqsadga muvofiq. Dastlab öquv dasturida belgilangan natijalar aniq geografik amallar bilan bog'lanadi, söngra mavzuning asosiy tadqiqot savoli va zarur axborot manbalari tanlanadi. Keyingi bosqiçda darslik, atlas, maşq daftari hamda raqamli resurslarning vazifalari özaro muvofiqlaştiriladi. şundan keyin öqituvçi uçun metodik körsatmalar, qöşimça yordam materiallari va baholaş mezonlari işlab çiqiladi.

Modelni dastlab çeklangan mavzular doirasida sinovdan ötkaziş, öquvçilarning işlarini va öqituvçi kuzatuvlarini tahlil qiliş asosida topşiriqlar mazmunini aniqlaştiriş tavsiya etiladi. Keyingi sinovlarda esa kartografik ma'lumotlarni talqin qilişdagi qiyinçiliklar, topşiriqlar hajmi va yordamning yetarliligi tizimli kuzatilib, majmua tarkibiga tegişli tuzatişlar kiritilişi mumkin.

Öquv-metodik majmuani takomillaştirişda öquvçilarning individual tayyorgarligi va resurslardan foydalaniş imkoniyatlarini hisobga oliş ham muhimdir. Bir sinfning özida matn bilan işlaş tezligi, kartografik savodxonlik va raqamli texnologiyalardan foydalaniş tajribasi sezilarli farqlanişi mumkin. şu sababli bir xil geografik maqsadga erişiş uçun turli murakkablikdagi manbalar va topşiriq şakllarini taklif etiş maqsadga muvofiq.

Masalan, ayrim öquvçilar tayyor diagrammani şarhlaşi, boşqalari atlasdagi xaritalarni qiyoslaşi, yuqoriroq tayyorgarlikka ega öquvçilar esa oçiq statistik ma'lumotlar asosida mustaqil tahlil bajarişi mumkin. Bunda baholaş topşiriqning taşqi şakliga emas, geografik dalillarni tanlaş va hududiy munosabatlarni asosli izohlaş kabi umumiy mezonlarga tayanadi.

Majmua komponentlarining özaro muvofiqligini şaharlarning hududiy kengayişini örganiş misolida ham körsatiş mumkin. Darslikda uşbu jarayonning asosiy omillari yoritilib, atlasda aholi ziçligi va transport tarmoqlarining hududiy taqsimoti aks ettiriladi. Maşq daftarida esa mazkur manbalarga tayanib faraz ilgari suriş va uni tekşirişga doir topşiriqlar beriladi.

Öqituvçi qöllanmasi ehtimoliy tuşunmovçiliklar va qöşimça dalillarga ehtiyoj tug'iladigan vaziyatlarni izohlaydi. Elektron xarita orqali turli yillardagi özgarişlarni qiyoslaş imkoniyati mavjud bölsa, tahlil yanada kengaytiriladi; aks holda bosma kartografik materiallar va statistik jadvallardan foydalaniladi. Bizningça, majmuaning integrativ xususiyati aynan şu vositalarning bitta geografik masalani izçil örganişga yönaltirilganligi bilan belgilanadi.

Xorijiy metodik tajribalarni milliy ta'lim şaroitiga tatbiq etişda ularning qöllaniş çegaralarini ham hisobga oliş lozim. GIS vositalari bilan bog'liq tadqiqotlarda texnologiyalarning geografik izlanişlarni qöllab-quvvatlaş imkoniyatlari yoritilgan bölsa-da, bunday natijalar topşiriqlarning puxta işlab çiqilişi va öqituvçining tegişli metodik tayyorgarligiga bog'liq [2; 4].

UNESCOning hisobotida ham raqamli texnologiyalarning pedagogik ahamiyati ularning mavjudligi bilangina belgilanmasligi ta'kidlanadi [8]. Şu nuqtayi nazardan, taklif etilayotgan modelni mahalliy maktablar şaroitida dastlab ayrim mavzular misolida sinovdan ötkaziş, öquvçilarning bajarilgan işlarini va öqituvçi kuzatuvlarini tahlil qiliş orqali uning amaliy jihatlarini takomillaştiriş maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xorijiy ilmiy-metodik manbalarni qiyosiy örganiş geografiya fanining zamonaviy öquv-metodik majmuasini takomillaştirişda öquv materiallarining mazmuniy izçilligi va öquvçilar faoliyatining maqsadga yönaltirilganligini ta'minlaş ustuvor vazifa ekanini körsatdi. Konseptual ta'lim geografik tuşunçalarni mavzulararo bog'liqlikda örganişga, tadqiqotga asoslangan yondaşuv savol, dalil va xulosaning uzviyligini ta'minlaşga, fazoviy tafakkurni rivojlantiriş esa kartografik ma'lumotlarni izohlaş va hududiy qonuniyatlarni aniqlaşga xizmat qiladi.

GIS va boşqa raqamli resurslarning didaktik imkoniyatlari ham aynan şu faoliyatlar bilan uyg'unlaştirilganda mazmunli namoyon böladi. Tadqiqot natijasida darslik, atlas, maşq daftari, raqamli materiallar va öqituvçi qöllanmasini yagona maqsad asosida muvofiqlaştirişga qaratilgan olti komponentli integrativ-adaptiv model taklif etildi. Uning konseptual-mazmuniy, tadqiqot-faoliyat, kartografik-geofazoviy, raqamli-media, diagnostik-baholaş va metodik qöllab-quvvatlaş komponentlari öquv materiallari, öquvçi faoliyati hamda baholaş natijalari örtasidagi uzviylikni ta'minlaşga yönaltirilgan.

Taklif etilgan modelning amaliy ahamiyati xorijiy tajribalarni milliy öquv dasturi, maktablarning texnik imkoniyatlari va öquvçilarning tayyorgarlik darajasiga moslaştiriş imkoniyati bilan belgilanadi. Bunda raqamli texnologiyalarni qöllaş asosiy maqsad sifatida emas, geografik mazmundagi muammolarni hal etiş va dalillarga tayangan xulosalar çiqariş vositasi sifatida qaraladi. Zarur şaroitlarda GIS asosidagi ayrim tahliliy faoliyatlarni bosma xaritalar, atlaslar va statistik ma'lumotlar yordamida taşkil etiş mumkinligi majmuaning moslaşuvçanligini kuçaytiradi. şu bilan birga, uşbu model hozirça ilmiy manbalar tahlili asosida işlab çiqilgan metodik taklif ekanini qayd etiş zarur.

Uning amaliy samaradorligini baholaş uçun umumta'lim maktablarida bosqiçma-bosqiç tajriba-sinov işlarini taşkil etiş, öquvçilarning geografik fikrlaşi, kartografik savodxonligi va mustaqil izlaniş könikmalaridagi özgarişlarni oldindan belgilangan mezonlar asosida örganiş lozim. Bunday natijalar modelning qaysi komponentlari turli şaroitlarda samaraliroq işlaşini aniqlaş va öquv-metodik majmuani keyingi bosqiçda asosli takomillaştirişga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Brooks C., Butt G., Fargher M. (eds.). The Power of Geographical Thinking. - Çam: Springer International Publişing, 2017. - IX, 238 p.
2. Favier T. T., van der Sçee J. A. Exploring the Çaracteristics of an Optimal Design for Inquiry-Based Geography Education with Geographic Information Systems // Computers & Education. - 2012. - Vol. 58, No. 1. - P. 666-677.

3. Jo I., Bednarz S. W. Evaluating Geography Textbook Questions from a Spatial Perspective: Using Concepts of Space, Tools of Representation, and Cognitive Processes to Evaluate Spatiality // Journal of Geography. - 2009. - Vol. 108, No. 1. - P. 4-13.
4. Kerski J. J., Demirci A., Milson A. J. The Global Landscape of GIS in Secondary Education // Journal of Geography. - 2013. - Vol. 112, No. 6. - P. 232-247.
5. Lambert D., Morgan J. Teaçing Geography 11-18: A Conceptual Approaç. - Maidenhead: Open University Press / McGraw-Hill Education, 2010. - 192 p.
6. National Researç Council. Learning to Think Spatially: GIS as a Support System in the K-12 Curriculum. - Waşington, DC: The National Academies Press, 2006. - 332 p.
7. Roberts M. Geography Through Enquiry: Approaçes to Teaçing and Learning in the Secondary Sçool. - şeffield: Geographical Association, 2013. - 208 p.
8. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Teçnology in Education - A Tool on Whose Terms? - Paris: UNESCO, 2023. - XXV, 526 p.

MAKTABGAÇA PRE-SCHOOL ДОШКОЛЬНОЕ

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(2)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.